

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Розглянуто стан розробки проблеми професійної компетентності у сучасній науці, основні види компетенцій і компоненти професійної компетентності вчителів іноземних мов.

Ключові слова: компетенція, компетентність, мотивація навчання, компоненти професійної компетентності, методична компетенція, соціокультурна компетенція.

Рассмотрено состояние разработки проблемы компетентности в современной науке, основные виды компетентностей, компоненты профессиональной компетентности учителей иностранных языков.

Ключевые слова: компетенция, компетентность, мотивация учёбы, компоненты профессиональной компетенции, методическая компетенция, социокультурная компетенция .

The article deals with the state of development of the professional competence in modern science, main components of the professional competence of future foreign languages teachers.

Key words: competence, competence, motivation studies, components of professional competence, methodical competence, sociocultural competence.

Постійне зростання потреб суспільства у високоінтелектуальних науково-технічних кадрах здатних творчо вирішувати складні теоретичні завдання поставлені життям, свідчить про важливість проблеми формування творчих,

дослідницьких здібностей підростаючого покоління, пошуку ефективних шляхів та вибору раціональних методів керівництва процесом навчання. Тому сьогодні проблема підвищення рівня компетентності педагогів набуває актуальності. Це пов'язують з багатьма причинами, оскільки саме компетентності є тими індикаторами, які дозволяють визначити формування професійно значимих особистісних якостей, тобто педагогічного професіоналізму.

У вітчизняній педагогіці можна зустріти два схожих поняття «компетенція» і «компетентність». Тлумачний словник подає їх як: Компетенція – добра обізнаність з чим-небудь, коло повноважень якої не – будь організації, установи або особи. Компетентність – властивість від «компетентний» Компетентний – який має достатні знання в якій-небудь галузі, обізнаний, тямущий, кваліфікований, який має певні повноваження [3, с. 310].

Терміном «компетентність» визначають рівень поінформованості фахівця в своїй професійній діяльності. Таким чином, компетентність – це результат професійного досвіду, наслідок його накопичення протягом професійної діяльності, що забезпечує глибоке знання своєї справи, сутності роботи, що виконується, способів та засобів досягнення цілей, здатність правильно оцінювати професійну ситуацію, що склалася, і приймати в зв'язку з цим потрібне рішення [4, с. 105].

Проблему компетентності на різних рівнях аналізу розробляли С.Гончаренко (тлумачення явища компетентності), І.Тараненко (компетентність як здатність до найефективнішого застосовування знань), А.Василюк (сучасні підходи до компетентності вчителів у Польщі), І.Ящук (життєва компетентність особистості), В.Ковальчук (соціальна компетентність), А.Михайличенко (професійна підготовка на основі стандарту компетентності) та інші. Проте проблема визначення ролі професійної компетентності майбутнього педагога, розкриття її сутності, розробки ефективних технологій формування професійної компетентності вчителів є недостатньо розробленою.

Актуальність проблеми обумовлена тим, що в умовах реформування вітчизняної освіти та приєднанням до Болонської системи, зросли вимоги до професійної компетентності майбутнього вчителя (його теоретичної і методичної підготовки та особистісних якостей).

Об'єктом дослідження є процес професійної підготовки майбутнього вчителя іноземних мов.

Предметом дослідження є зміст, види та компоненти професійної компетентності вчителя іноземних мов.

Мета дослідження полягає в проведенні аналізу погляду вчених на компетентність як явище та виокремленні основних компонентів професійної компетентності вчителя іноземних мов.

Сьогодні розпочато ґрунтовну дискусію навколо того, як озброїти вчителя необхідними вміннями та знаннями для забезпечення його гармонійної взаємодії з технологічним суспільством, що швидко розвивається. Саме тому важливим є усвідомлення компетентності в педагогічній науці і практиці.

Розглянемо різні підходи до класифікації ключових компетентностей вчителя. Так І.Родіна виділяє такі групи компетентностей: соціальна, комунікативна, полікультурна, інформаційна, компетенція саморозвитку і самоосвіти та продуктивної творчої діяльності.

Х. Кнауф серед ключових компетенцій виділяє чотири основні :

- соціальна компетентність – здатність уникати конфліктів;
- методична компетентність – здатність розв'язувати проблеми та абстрактно мислити;
- особистісна компетентність – витримка та гнучкість;
- фахова компетентність [4, с. 77].

Ряд дослідників поняття “ соціальна компетентність ” поєднують з поняттям “професійна компетентність ”, під яким Камаєва В.В. та Кузьміна Н.В. розуміють спеціальні знання і вміння необхідні для здійснення професійної діяльності. Слід зазначити, що Кузьміна Н. В. вперше застосувала поняття “ професійно – педагогічна компетентність ”. На її думку – це “система

знань і вмінь педагога, які виявляються при вирішенні на практиці професійно-педагогічних завдань” [2, с. 17].

Професійна компетентність учителя поєднує в собі загальні вимоги до педагога як до особистості, особливості його професійно-педагогічної діяльності та конкретний прояв цих властивостей, вимог, якостей, притаманних особистості.

Основними компонентами професійної компетентності вчителя іноземних мов є такі: соціальний, полікультурний, аутопсихологічний, когнітивно-технологічний та персональний [1, с. 69].

Одним із найважливіших компонентів професійної компетентності вчителя є когнітивно-технологічний, який складається з професійних знань, вмінь та навиків. Специфіка компетентності вчителя іноземних мов полягає в наявності сформованої іншомовної комунікативної компетенції (яка входить до складу когнітивно-технологічного компоненту).

На думку українських учених-лінгвістів, основними складовими компонентами галузі освіти “ Іноземна мова ” є три види компетенцій, розгалужених від поняття “комунікативна компетенція (іншомовна)”, а саме: мовленнєва компетенція, мовна компетенція, соціокультурна компетенція.

Однак ці види компетенцій, в свою чергу, також включають цілий ряд компетенцій.

Мовленнєва компетенція передбачає здатність сприймати й відтворювати іншомовні тексти згідно з поставленим чи виниклим комунікативним завданням, яке включає ситуацію спілкування й комунікативний намір. Вона базується на чотирьох видах компетенції: аудіюванні, говорінні, читанні та письмі. Отже, для формування мовленнєвої компетенції повинні бути сформовані мовленнєві вміння в чотирьох видах мовленнєвої діяльності.

Мовна (лінгвістична) компетенція включає такі компетенції як : лексичну, граматичну, фонологічну й орфографічну і передбачає знання системи мови й правил її функціонування при іншомовній комунікації.

Соціокультурна компетенція включає знання історії, географії, економіки, державного устрою, культури країни, мова якої вивчається.

Всі зазначені види компетенцій, що входять до складу іншомовної комунікативної компетенції, мають бути сформовані у майбутніх вчителів іноземних мов.

Для формування професійної компетентності студентам педагогічних вузів необхідно усвідомлювати значущість своєї майбутньої професійної діяльності. Це сприятиме розвитку мотивації навчання, оволодінню основами педагогічної майстерності, професіоналізму, прагненню до професійної самоосвіти й самовдосконалення.

Формування професійної компетентності в майбутніх учителів іноземних мов повинно здійснюватися шляхом залучення до навчального процесу нових педагогічних технологій, таких як комунікативно-орієнтоване та інтерактивне навчання. Вчителю слід широко використовувати нові інформаційні технології, зокрема, комп'ютерне навчання та роботу в системі Інтернет. Ми є свідками того що Інтернет - навчання починає превалювати практично на всіх рівнях здобуття освіти. Відповідно в професійну підготовку вчителя поступово входить ще одна компетенція – оволодіння основами інформаційних технологій та методика їх використання у викладанні іноземних мов. Зрозуміло, що вчитель іноземних мов повинен готуватися до виконання нових навчальних програм цієї перспективної форми організації навчання, для цього він повинен буде підготувати цілий комплекс різноманітних навчальних матеріалів, що сьогодні визначають як “кейс”, або “інформаційний пакет”.

Особливістю персонального компонента професійної компетенції є те, що він пов'язаний з професійно-значущими якостями педагога. Найважливішими якостями якими повинен відрізнятись майбутній вчитель є такі : почуття відповідальності, інтелектуальність і моральна чистота, толерантність, доброзичливість, справедливість тощо, без яких неможлива робота з дітьми.

Важливим компонентом формування професійної компетентності сучасного вчителя іноземних мов є самонавчання або само вивчення іноземної

мови майбутнім фахівцем. Ця проблема особливо чітко окреслюється в європейській іншомовній освіті, адже в рамках кредитно-модульної системи оцінювання знань, вмінь і навичок студента зростає роль фактора самостійної роботи, самостійної підготовки.

Отже, формування професійної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов є складним процесом, що вимагає від них оволодінням цілим рядом ключових компетентностей (комунікативна, філологічна, психолого-педагогічна, соціокультурна тощо). Компетенції майбутнього вчителя не є раз і назавжди сформовані, їх потрібно постійно вдосконалювати шляхом самонавчання, само вивчення іноземних мов.

Література

1. Бех І.Д. Особистісно-орієнтоване виховання: науково-методичний посібник. / І.Д. Бех. – К., 1998. – 204 с.
2. Кузьмина И.В., Кухарев Н.В. Психологическая структура деятельности учителя / И.В. Кузьмина. – Гомель, 1976. – 128 с.
3. Лопатин В.В. Малый толковый словарь русского языка / В.В. Лопатин, Л.Е. Лопатин. – М.: Рус. яз., 1990. – 704 с.
4. Педагогічна майстерність: підручник / І.Я. Зюзюн, Л.В. Крамущенко, І.Ф. Кривонос та ін.; За ред. І.А. Зюзюна. – К.: Вища школа, 1997. – 349 с.